

Διεύρυνση θέματος / Διολίσθηση εκτός θέματος

Είναι μια διολίσθηση που προκαλεί διαλλακτική/διαλεκτική ένδεια στις συζητήσεις, και στην οποία εύκολα διολισθαίνει ο καθείς, για αυτό θέλει προσοχή. Οποτεδήποτε μας σημειωθεί πρέπει να το ελέγξουμε παρευθύς.

Ας δούμε ένα παράδειγμα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: «περιγραφή ενός πέναλτι»:

Το προς συζήτηση θέμα είναι ένα πέναλτι. Βρισκόμαστε ακριβώς τη στιγμή που ο διαιτητής έχει σφυρίξει και ο ποδοσφαιριστής θα χτυπήσει το πέναλτι, ενώ ο εκφωνητής περιγράφει το γεγονός: «Ο διαιτητής έχει σφυρίξει για την εκτέλεση του πέναλτι, ο ποδοσφαιριστής πήρε φόρα να το χτυπήσει, οι ποδοσφαιριστές είναι μαζεμένοι γύρω από το σημείο του πέναλτι, οι θεατές έχουν σηκωθεί όρθιοι, απόλυτη ησυχία στο γήπεδο, ο ουρανός είναι λίγο συννεφιασμένος, ένα απαλό αεράκι σπρώχνει τα σύννεφα και ο ήλιος εμφανίζεται στον καταγάλανο πια ουρανό, ο Ήλιος μεσουρανάει, το ηλιακό μας σύστημα είναι..., μέσα στον γαλαξία μας έχει..., κτλ, κτλ».

Στο παράδειγμα μας το θέμα είναι το πέναλτι, όλα τα υπόλοιπα είναι εκτός θέματος. Παρατηρούμε ότι αφηγητής που περιγράφει το γεγονός διολισθαίνει στη διεύρυνση θέματος και διολίσθηση εκτός θέματος, η οποία με τη σειρά της θα τον ωθήσει και σε άλλες σωρηδόν λογικές πλάνες, αοριστίες, ασυνενοησίες και συγκρούσεις. Αυτό ακριβώς γίνεται στην καθημερινότητα σε πολλές συζητήσεις, και οι διολισθαίνοντες συζητητές ούτε που το καταλαβαίνουν, αλλά και όταν τους υποδειχθεί η παρεκτροπή συνήθως αδιαφορούν, ή/και γίνονται εριστικοί. Σε τέτοιες περιπτώσεις σπάνια ανταποκρίνονται δημιουργικά στις υποδείξεις, και ακόμα σπανιότερα τις διορθώνουν.

Στις καθημερινές συζητήσεις λοιπόν -ιδιαίτερα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης- πολλές τοποθετήσεις ενέχονται γενίκευσης, διεύρυνσης, ακόμα και ολοκληρωτικής διολίσθησης εκτός θέματος. Και τούτο διότι στην γενίκευση μπορεί ο καθείς να 'κρυφτεί' νοητικά, να ισχυριστεί ότι θέλει, ότι τον βολεύει, καθώς οι γενικεύσεις, οι διευρύνσεις και οι διολισθήσεις εκτός θέματος (και μάλιστα σε θέματα που ενδιαφέρουν τον διολισθέντα) επιτρέπουν διευρυμένες ερμηνείες ένθεν - ένθεν και προς κάθε κατεύθυνση. Είναι ένα λαστιχάκι που συστέλλεται ή διαστέλλεται κατά το δοκούν και κατά τις ανάγκες του καθενός, κάτι βολικό μεν αλλά ενεχόμενο διανοητικής ανεπιτημότητας (συνειδητής ή ασυνείδητης) που όμως προκαλεί δυσεπικοινωνία και αδιαλλαξία.

Αυτό που γίνεται καθημερινά είναι το εξής: Γίνεται από κάποιον μια εισήγηση/ανάρτηση ή τοποθέτηση με κάποιο συγκεκριμένο θέμα (πχ περιγραφή του πέναλτι). Σε ολόκληρη την τοποθέτηση βρίσκουν μια λέξη που τους βολεύει (πχ τη λέξη «ουρανός») -ή νομίζουν ότι τους βολεύει- και που θεωρούν ότι γνωρίζουν το θέμα. Επικεντρώνονται λοιπόν σε αυτήν την λέξη, οχυρώνονται πίσω από αυτήν και ωθούν τη συζήτηση προς αυτή τη λέξη (πχ «ουρανός»), ή μετά βρίσκουν άλλη και άλλη (πχ «ήλιος», «ηλιακό σύστημα», «γαλαξίας») και χάνονται σε νοητικούς ανεμοστρόβιλους καταστρέφοντας τη συζήτηση. Μάλιστα τις περισσότερες φορές αυτό γίνεται απαιτητικά και εκβιαστικά, όπου με κάθε τρόπο απαιτούν τη συνέχιση της συζήτησης σε αυτό το βολικό για αυτούς νέο θέμα. Θεωρούν ότι αφού υπάρχει η λέξη στο κείμενο έχουν δικαίωμα να την χρησιμοποιήσουν, παραθεωρώντας το θέμα και αγνοώντας τον εισηγητή του θέματος.¹

Όταν υποδεικνύεται σε αυτούς που καθημερινά διολισθαίνουν εκτός θέματος με ερμηνείες, γενικεύσεις και αοριστίες, συνήθως αντιδρούν σθεναρά αντί να προβληματιστούν και να διερευνήσουν το θέμα. Εμμένουν στον παραλογισμό και επιμένουν απαιτώντας να τους ακολουθήσει ο συζητητής τους στον οδυνηρό ολισθηρό συγκρουσιακό κατήφορο των αερολογιών (πιθανόν διότι δεν κατανοούν τι κάνουν εκείνη τη στιγμή). Όταν καμιά φορά ο συζητητής τους καταφέρει να τους δώσει να καταλάβουν το ολίσθημα τους, συνήθως ακροβατώντας αποχωρούν αφήνοντας μετέωρη τη συζήτηση. Όλα αυτά δεν συνάδουν με διανοητική εντιμότητα και υποδεικνύουν χειραγωγημένη και μπερδεμένη σκέψη.

Εν τέλει,

Πόσοι γνωρίζουν ότι ο καθημερινός λόγος βρίθει πολλών λογικών πλανών;

Πόσοι αυθεντικά προβληματίζονται και διερευνούν εάν ισχύει ή όχι; Εάν ισχύει...

Πόσοι είναι επιδεκτικοί διόρθωσης της λογικής πλάνης στην οποία διολισθαίνουν;

Η απάντηση στα ερωτήματα είναι «ελάχιστοι», και αυτό δείχνει το έλλειμμα διαλόγου, προσήνειας, φιλικότητας και διαλλακτικότητας της κοινωνίας μας με όλα τα συνακόλουθα.

Τι προσδοκούμε λοιπόν; Τίποτα!
Αντώνης Αναστασιάδης

...

ΣΗΜ. Προσοχή! Καλόν είναι να αποφεύγετε οποιαδήποτε υποχώρηση στις πιέσεις και τα εκβιαστικά διλήμματα που θέτουν οι διολισθέντες σε κάποια λογική πλάνη, και γενικά οιασδήποτε μορφής διολίσθηση εκτός θέματος. Πρέπει με προσήνεια και διαλλακτικότητα να παραμείνετε στο θέμα. Εάν επιθυμείτε να συζητήσετε και για το νέο θέμα που ανέσυρε μέσα από τα λογικά σφάλματα ο συζητητής σας (πχ για τον «γαλαξία») μπορείτε να του προτείνετε μια νέα εισήγηση με το θέμα αυτό, και εκεί μπορείτε να το αναλύσετε όσο θέλετε. Αλλά όχι εδώ, διότι εδώ υπάρχει ήδη ένα θέμα, αυτό του «πέναλι», και δεν επιτρέπεται η παρεκτροπή του, αλλά ούτε συμβάλλει θετικά κάτι τέτοιο, εκτός εάν έχει ολοκληρωθεί η συζήτηση.

...

...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΕΛΟΥΣ

¹ Προσοχή! Τις περισσότερες φορές αυτό γίνεται ασυνείδητα, από αγνωσία, κτλ, για αυτό θέλει ηρεμία, νουνέχεια και προσήνεια για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα, και σίγουρα δεν συμβάλλει εάν του επιτραπεί η διολίσθηση εκτός θέματος. Τον ενημερώνετε για το ολίσθημα και για την πιθανή λογική πλάνη που έχει υποπέσει, του λέτε ότι διατίθεστε να το συζητήσετε μαζί του κάπου άλλου (αν το επιθυμείτε βεβαίως), και ζητάτε την επιστροφή στο θέμα της ανάρτησης/τοποθέτησής σας.